DOI: http://doi.org/10.31617/1.2026(169)03
УДК 339.564(477)=111

МАКАРОВА Тетяна
https://orcid.org/0000-0002-1599-0751
к. е. н., доцент кафедри міжнародного менеджменту
Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
t.makarova@knute.edu.ua

СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ

Проаналізовано структурну трансформацію українського експорту, зумовлену повномасштабною війною 2022 р., що стало безпрецедентним шоком для торговельної системи України. Актуальність дослідження викликана різкою зміною логістичних, інституційних і виробничих умов, що визначили нову конфігурацію зовнішньоторговельних потоків та сформували критичну залежність від ринків Європейського Союзу. Внесено гіпотезу, що війна спричинила не короткострокові коливання, а глибоку та незворотну структурну перебудову експорту, яка проявляється у зміні його географічної орієнтації, товарної структури та рівня ринкової концентрації. Методологія дослідження включає: порівняльний аналіз динаміки експорту у 2010–2024 рр.; розрахунок індексу географічної концентрації Herfindahl-Hirschman Index (HHI); графічне моделювання довгострокових трендів; ідентифікацію факторів впливу війни на експорт товарів з України. Статистичну базу сформовано на основі даних Державної служби статистики України, Єврокомісії, UN Comtrade, аналітичних звітів міжнародних організацій (Oxfam, Deloitte, PricewaterhouseCoopers, Brookings Institution, Statista) та авторських розрахунків. Отримані результати підтверджують гіпотезу дослідження. Встановлено, що частка експорту до ЄС зросла з 24% у 2010 р. до понад 60–66% у 2022–2024 рр., тоді як обсяги експорту до Азії та Африки різко скоротилися через блокаду морських портів. Товарна структура зазнала зсуву від металургії до аграрної продукції; рівень географічної концентрації експорту досяг рекордних значень (HHI ≈ 0.48 у 2023 р.).

MAKAROVA Tetiana
https://orcid.org/0000-0002-1599-0751
PhD (Economics), Associate Professor of the Department of International Management
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
t.makarova@knute.edu.ua

STRUCTURAL TRANSFORMATIONS OF UKRAINIAN EXPORTS

The article examines the structural transformation of Ukraine's exports under the impact of the full-scale war of 2022, which triggered an unprecedented shock to the country's trade system. The relevance of the study stems from the profound shifts in logistical, institutional, and production conditions that reshaped external trade flows and generated a critical dependence on the European Union market. The research is based on the hypothesis that the war caused not temporary fluctuations but a deep and irreversible structural reconfiguration of Ukraine's export model, reflected in changes in geographical orientation, commodity composition, and market concentration. The methodological framework includes: comparative analysis of export dynamics in 2010–2024; calculation of the Herfindahl-Hirschman Index (HHI) to assess geographic concentration; graphical modeling of long-term trends; identification of factors influencing the war on the export of goods from Ukraine. The statistical database was compiled based on data from the State Statistics Service of Ukraine, the European Commission, UN Comtrade, analytical reports from international organizations (Oxfam, Deloitte, PricewaterhouseCoopers, Brookings Institution, Statista), and author calculations. The results substantiate the proposed hypothesis. The share of exports directed to the EU increased from 24% in 2010 to over 60–66% in 2022–2024, while exports to Asia and Africa contracted sharply due to the blockade of Black Sea ports. The commodity structure shifted from metallurgy to agriculture. Export concentration reached record levels (HHI ≈ 0.48 in 2023). The study identifies key adaptive mechanisms, including the expansion of Danube

Copyright © 2026. Автор(и). Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License 4.0. International License (CC-BY)

Виявлено ключові адаптивні механізми – розвиток дунайських маршрутів, поглиблення інтеграції з ЄС, цифровізація митних процедур. Дослідження підтверджує, що експорт України перебуває у фазі системної трансформації, яка визначатиме траєкторію післявоєнної відбудови та інтеграції в європейські ринки.

Ключові слова: експорт України, структура експорту, ЄС, логістика, війна, географічна концентрація, *Herfindahl–Hirschman Index*, зовнішня торгівля.

logistics routes, deepening integration with the EU, and digitalization of customs procedures. The findings confirm that Ukraine's export sector is undergoing a systemic and irreversible transformation that will shape the trajectory of post-war recovery and long-term integration into European and global markets.

Keywords: Ukraine's exports, export structure, EU, logistics, war, geographical concentration, Herfindahl–Hirschman Index, foreign trade.

JEL Classification: F14, F15, F51.

Вступ

Структурні трансформації експорту є невід'ємною складовою довгострокового економічного розвитку та макроекономічної стійкості країн у глобалізованій економіці. Багато держав стикаються з необхідністю адаптації структури виробництва та зовнішньоекономічного сектору до змін технологічних укладів, посилення глобальної конкуренції, трансформації попиту на світових ринках, а також до зростання геоекономічних і геополітичних ризиків. Драйвери таких трансформацій є різноманітними – від технологічних інновацій і "зеленої" трансформації до кризових явищ, пандемій та воєнних конфліктів, що по-різному впливають на національні моделі спеціалізації.

Для України проблема структурних змін експорту набула особливої гостроти. У 2010–2024 рр. розвиток зовнішньої торгівлі відбувався під впливом низки потужних зовнішніх шоків, зокрема глобальних економічних криз, пандемії *COVID*-19 та повномасштабного воєнного вторгнення російської федерації у 2022 р. Воєнний фактор став каталізатором глибоких структурних зрушень, спричинивши руйнування виробничих потужностей, блокаду портової інфраструктури, розрив традиційних логістичних ланцюгів і різке скорочення інвестиційної активності. У результаті ці процеси не лише трансформували обсяги експорту, а й суттєво змінили його товарну та географічну структуру.

Проблема в тому, що сучасні структурні трансформації експорту України мають не лише ситуативний, а й довгостроковий характер, формуючи нові параметри економічної моделі країни. Посилення аграрно-ресурсної спеціалізації, звуження виробничої диверсифікації, зростання концентрації ринків збуту, обмежений доступ до морської логістики та підвищена залежність від інституційної й торговельної підтримки ЄС створюють комплекс системних ризиків. Це актуалізує потребу в комплексному науковому аналізі структурних зрушень експорту України, визначенні їхніх причин і наслідків, а також у розробленні підходів до підвищення стійкості та адаптивності зовнішньоторговельної системи в умовах тривалої нестабільності.

Метою дослідження є оцінка трансформацій експорту України у 2010–2024 рр., що зумовлено поєднанням технологічних, інституційних,

логістичних і геополітичних чинників, а також специфіки прояву цих процесів в умовах повномасштабної війни. Особливу увагу зосереджено на виявленні змін у товарній та географічній структурі експорту, рівні концентрації ринків збуту та ролі воєнних і логістичних шоків у формуванні сучасної експортної динаміки України.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати етапи розвитку експорту України у 2010–2024 рр. та виявити ключові закономірності його динаміки; систематизувати структурні зрушення у товарній і географічній структурі експорту; оцінити рівень та динаміку концентрації експорту із застосуванням індексу Herfindahl-Hirshan; ідентифікувати вплив основних інституційних, логістичних, виробничих і безпекових чинників, пов'язаних з війною, на експортні процеси; узагальнити результати аналізу з метою формування аналітичної моделі трансформацій експорту України в умовах високої невизначеності.

Дослідження базується на гіпотезі, що повномасштабна війна стала потужним екзогенним шоком, який істотно посилив та прискорив уже наявні тенденції структурних змін експорту України, зокрема у напрямах його товарної спеціалізації та географічної орієнтації. При цьому структурні зрушення, зафіксовані у 2022–2024 рр., можуть мати як тимчасовий, так і потенційно більш стійкий характер, що потребує емпіричної перевірки.

Суттєвий внесок у дослідження трансформацій зовнішньої торгівлі України зробили вітчизняні науковці, які аналізували як довгострокові тенденції розвитку експорту, так і вплив кризових та воєнних факторів на його динаміку та географічну структуру. Зокрема, у праці Мазаракі та Мельник (2025) досліджено вплив інституційних і логістичних факторів на формування сучасної моделі експорту України. Автори підкреслюють, що воєнні дії значно прискорили процеси переорієнтації торговельних потоків, актуалізували проблему адаптації митної та транспортної інфраструктури та посилили залежність експорту від європейських ринків. Геоекономічні трансформації світової економіки у XXI ст. розглянуто Герасименко (2020) з акцентом на взаємодію процесів глобалізації, регіоналізацію та економічну стійкість. Автор обґрунтовує, що сучасний геоекономічний розвиток характеризується поєднанням динамічних змін і структурної стабільності, що формує нові виклики для національних економік. У праці Галуцьких та Кошкарьової (2022) досліджено еволюцію зовнішньоторговельної моделі України в умовах глобальної нестабільності та євроінтеграційних процесів. Автори зосереджують увагу на поступовому зростанні ролі Європейського Союзу як ключового торговельного партнера та водночас вказують на ризики надмірної концентрації експортних потоків. Особливу цінність має аналіз структурних змін експорту у розрізі товарних груп та регіональних напрямів, що дозволяє ідентифікувати вразливі сегменти зовнішньої торгівлі України. Бойчик (2023) аналізує роль ринкової інфраструктури у забезпеченні стабільності та адаптивності підприємницького сектору України в умовах воєнного стану, підкреслюючи значення її функціональних елементів для підтримки малого та середнього бізнесу в період кризових трансформацій.

Проблеми впливу воєнних конфліктів, логістичних шоків та інституційних змін на міжнародну торгівлю представлені у працях іноземних

дослідників. У їх фокусі – трансформація торговельних потоків, зростання регіональної концентрації та адаптаційні механізми економік у кризових умовах. Зокрема, *Gnangnon* (2020) досліджує вплив міжнародного торговельного співробітництва та механізмів багатосторонньої лібералізації торгівлі на зменшення масштабів екзогенних економічних шоків у країнах, що розвиваються. Автор доводить, що участь у глобальних торговельних інституціях, зокрема в межах СОТ та програми "*Aid for Trade*", сприяє пом'якшенню негативного впливу зовнішніх шоків на торговельні потоки та знижує їх амплітуду. У звітах *OECD* (2024) та *World Bank* (2024) розглядаються структурні зрушення у зовнішній торгівлі України після 2022 р. з акцентом на логістичні обмеження, блокаду морських шляхів та переорієнтацію експорту на європейські сухопутні коридори. Дані дослідження підтверджують, що війна виступає каталізатором довгострокових змін торговельної моделі, а не лише тимчасовим шоком. Аналітичні матеріали *Deloitte* (2024) та *Pricewaterhouse-Coopers* (2024) зосереджуються на трансформації глобальних ланцюгів постачання та зростанні ролі регіоналізації торгівлі. Автори підкреслюють, що країни, які стикаються з воєнними ризиками, змушені швидко адаптувати експортну логістику та підвищувати значення інтеграції з найближчими стабільними ринками. Дослідження *Bruegel Institute* (2024) та *Statista* (2024) доповнюють наукову дискусію емпіричними оцінками концентрації торговельних потоків та зміни товарної структури експорту в умовах геополітичної нестабільності. Їхні висновки корелюють з результатами цієї статті щодо зростання географічної концентрації та підвищення системних ризиків для експортної стійкості.

Інформаційну базу становлять статистичні дані Державної служби статистики України, Держмитслужби, Єврокомісії, *UN Comtrade*, а також аналітичні звіти міжнародних організацій (*Oxfam, Deloitte, Pricewaterhouse-Coopers, Brookings Institution, Statista*). Оброблення інформації здійснювалося шляхом побудови динамічних рядів, розрахунку концентраційних індикаторів, структурного аналізу та факторної декомпозиції. Обмеження дослідження зумовлені частковою відсутністю повних даних за окремими товарними групами після 2022 р., нерівномірністю доступу до логістичної статистики та відмінностями у методології міжнародних статистичних систем.

Структурно стаття складається з чотирьох розділів. У першому розглянуто етапи та динаміку розвитку експорту України у 2010–2024 рр. У другому розділі представлено періодизацію ключових змін у експорті товарів з України. Третій розділ присвячено аналізу рівня концентрації експорту та визначено ключові структурні зрушення. У четвертому розділі на основі ідентифікації факторів впливу війни на експорт товарів з України виокремлено ключові групи чинників (інституційні, логістичні, енергетичні, фінансові, безпекові, соціально-трудові, екологічні та виробничо-структурні), які визначають трансформацію зовнішньоторговельних потоків.

За підсумками дослідження очікується виявлення ключових механізмів впливу структурних трансформацій на динаміку та стійкість українського експорту, уточнення ролі воєнних, логістичних, інституційних і ринкових чинників у формуванні його сучасної моделі, а також визначення

довгострокових тенденцій зміни товарної й географічної спеціалізації. Отримані результати мають стати основою для розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності українського експорту, зменшення ризиків надмірної концентрації ринків, формування ефективних механізмів адаптації до зовнішніх шоків і посилення інтеграції України у глобальні торговельні ланцюги. Вони також можуть бути використані для удосконалення державної торговельної політики, стратегічного планування та формування інструментів підтримки експортоорієнтованих секторів економіки в умовах тривалих зовнішніх викликів.

1. Динаміка та етапи розвитку експорту з України у 2010–2024 рр.

Війна стала безпрецедентним шоком для торговельної системи України. До 2022 р. зовнішня торгівля забезпечувала понад 40% ВВП, а український експорт був глибоко інтегрований у міжнародні ринки. Залежність від портів Чорного моря, висока частка сировинного експорту й інфраструктурна вразливість створили умови, за яких військові дії миттєво спричинили різке порушення ланцюгів постачання (*World Bank*, 2024).

У 2022 р. українські порти, через які проходило понад 60% експорту, були заблоковані. Зруйнована промисловість, логістичні обмеження, перенавантаження залізничних та автомобільних коридорів, втрати частки ринків на Близькому Сході та в Азії – усе це сформувало критичну потребу оцінити стійкість експортної системи та її здатність адаптуватися (*OECD*, 2025).

Динаміка українського експорту у 2010–2024 рр. (*табл. 1*) демонструє послідовність глибоких структурних трансформацій, спричинених як зовнішньоекономічними чинниками, так і серією кризових потрясінь. Серед них анексія Криму у 2014 р., воєнний конфлікт на Донбасі, пандемія *COVID*-19 та повномасштабне вторгнення росії у 2022 р.

Таблиця 1

Обсяг експорту товарів з України у 2010–2024 рр.*, млн дол. США

Рік	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Європа	Країни ЄС (27)	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія
2010	51405.2	18740.6	32664.6	13829.6	12411.9	13715.4	3018.7	2000.0	28.4
2011	68394.2	26177.0	42217.2	18442.4	17378.0	17737.8	3344.2	2552.3	29.8
2012	68830.4	25318.6	43511.8	17424.0	16410.8	17681.1	5638.2	2607.7	50.9
2013	63320.7	22077.3	41243.4	17064.2	16048.4	16813.0	5094.7	2163.6	40.1
2014	53901.7	14882.3	39019.4	17122.1	16413.7	15350.9	5098.2	1372.2	23.5
2015	38127.1	7806.1	30321.0	13248.3	12647.3	12378.9	3803.3	785.6	13.6
2016	36361.7	6031.5	30330.2	13790.1	13178.5	11796.3	3865.1	735.2	18.3
2017	43264.7	6916.4	36348.3	17901.9	17053.4	12967.3	4047.7	1207.9	71.9
2018	47335.0	7025.2	40309.8	20606.0	19572.8	13754.1	4127.0	1620.0	48.6
2019	50054.6	–	–	26739.5	20122.7	16646.1	4971.5	1467.9	59.0
2020	49191.8	–	–	23736.1	17938.1	19699.0	4048.0	1548.9	67.1
2021	68072.3	–	–	34213.6	26793.0	24762.1	5626.8	3258.5	73.9

Закінчення таблиці 1

Рік	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Європа	Країни ЄС (27)	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія
2022	44135.6	–	–	30271.7	27890.7	10467.7	2129.8	1190.6	29.0
2023	37584.3	–	–	25455.0	24715.9	8051.0	1678.1	760.1	21.5
2024	41733.3	–	–	26665.7	24829.8	10837.2	2943.2	1241.7	23.9

**Починаючи з 2019 р. графи "Країни СНД" та "Інші країни світу" не заповнюються. За 2014–2024 рр. дані наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії*

Джерело: Державна служба статистики України (2024).

Аналіз даних свідчить, що експортна система країни пройшла кілька етапів: період зростання (2010–2013 рр.), трансформаційно-кризову фазу (2014–2016 рр.), відновлення (2017–2021 рр.) та новий масштабний шок з подальшими адаптивними змінами (2022–2024 рр.) (*Ministry of Economy of Ukraine*, 2023).

У 2010–2012 рр. спостерігалося стале зростання українського експорту (з 51.4 до 68.8 млрд дол. США), що пов’язано з високим світовим попитом на продукцію металургії та агропромислового комплексу. Проте у 2013 р. експорт скоротився до 63.3 млрд дол. США, що стало проявом перших ознак макроекономічної нестабільності.

Початок збройного конфлікту на сході України у 2014 р. призвів до найбільшого на той момент падіння експорту – до 38.1 млрд дол. США у 2015 р. Значний спад був спричинений втратою промислових потужностей Донбасу, розривом кооперaційних зв’язків з російською федерацією, переорієнтацією торговельних потоків та девальвацією гривні.

У 2017–2021 рр. український експорт увійшов у фазу стабілізації та помірного зростання, досягнувши 68 млрд дол. США у 2021 р. Цей період характеризувався посиленням інтеграції з Європейським Союзом, збільшенням ролі сільськогосподарського сектору та поступовим відновленням металургійного виробництва.

Повномасштабне вторгнення росії у 2022 р. знову спричинило різке скорочення експорту – до 44.1 млрд дол. США, тобто на 35% порівняно з 2021 р. Основні причини: блокада чорноморських портів, руйнування логістичної та промислової інфраструктури, обмеження морських шляхів, що традиційно забезпечували понад 70% українського експорту. У 2023 р. спад продовжився (37.6 млрд дол. США), проте 2024 р. демонструє ознаки часткового відновлення (41.7 млрд дол. США), що drfpe' про формування нових адаптивних механізмів.

У 2010–2013 рр. країни СНД забезпечували від 33 до 37% українського експорту, що свідчило про сильну залежність від російського ринку. Після 2014 р. частка цього напряму стрімко скорочувалася, а з 2019 р. офіційна статистика перестала ідентифікувати СНД як окрему категорію через фактичну втрату ринку. Таким чином, за десятиліття відбулася повна трансформація геоекономічної орієнтації України.

ЄС став основним ринком збуту української продукції. Якщо у 2010 р. частка ЄС становила 24%, то у 2021 р. – вже понад 39%. У 2022–2024 рр., після блокади морських шляхів, значення ЄС зросло ще більше: 2022 р. – 63%, 2023 р. – 66%, 2024 р. – близько 60%. Це зумовлено: відкриттям "торговельних безвізів" ЄС, доступом до європейської логістичної інфраструктури, диверсифікацією експортних маршрутів через сухопутні коридори (*European Commission*, 2023).

До 2021 р. Азія була одним з ключових торговельних напрямів (16–18 млрд дол. США щорічно). Проте у 2022–2023 рр. обсяги скоротилися більш ніж удвічі. Основна причина – неможливість стабільних морських поставок зерна та металів через руйнування чорноморської інфраструктури та небезпеку судноплавства.

Експорт до Африки та Америки також зменшився, але менш радикально, що пов'язано зі збереженням окремих логістичних маршрутів.

Воєнний шок 2022 р. спричинив найбільш радикальні зміни в структурі та географії українського експорту за всю історію незалежності. У зв'язку з цим можна виокремити кілька фундаментальних структурних трансформацій:

- переорієнтація експорту на ринок ЄС, який став домінантним напрямом збуту, уперше за весь період незалежності частка ЄС перевищила дві третини всього експорту;
- зменшення ролі морської логістики та зростання значення сухопутних коридорів через Польщу, Румунію та Словаччину;
- обвал експорту металів та руди, що традиційно були основними експортними товарами, внаслідок руйнування комбінатів у Маріуполі та блокади Азовського моря;
- зростання частки аграрного експорту як найбільш мобільного та адаптивного сегмента зовнішньої торгівлі;
- формування нових адаптивних механізмів, серед яких цифровізація митних процедур, розширення Дунайського логістичного коридору, використання альтернативних маршрутів через Балкани.

Дані за 2010–2024 рр. свідчать, що український експорт перебуває у фазі безповоротної структурної перебудови. Втрата російського ринку не спричинила катастрофічного руйнування експортного потенціалу; навпаки, відбулася швидка інтеграція до європейського економічного простору та диверсифікація торговельних потоків.

Водночас війна створила низку критичних ризиків, серед яких можна виділити: залежність від логістичних коридорів ЄС, вразливість морської інфраструктури, зміну товарної структури в бік сировинної орієнтації, скорочення експорту високотехнологічної продукції.

2. Періодизація ключових змін у експорті з України

Проведений аналіз змін в експорті України (*табл. 2*) свідчить, що український експорт упродовж досліджуваного періоду пройшов три структурні трансформації: від сировинно орієнтованої моделі з домінуванням СНД до європейсько-орієнтованої та до адаптивної воєнної моделі.

Таблиця 2

Періодизація ключових змін експорту товарів з України у 2010–2024 рр.

Рік	Обсяг експорту, млрд дол. США	Ключові зміни	Основний зміст
Зростання та відносна стабільність у 2010–2013 рр.			
2010	51.4	Початок зростання	Відновлення після світової фінансової кризи; високий зовнішній попит на українську сталь і зерно
2011	68.4	Рекордне зростання (+33%)	Пік цін на метали й аграрну продукцію; активна торгівля з СНД та Азією
2012	68.8	Стабілізація	Збереження сприятливої кон'юнктури; нарощення експорту руди та феросплавів
2013	63.3	Початок спаду	Політична нестабільність; падіння попиту на металургійну продукцію в світі
Глибока криза та різка зміна географії торгівлі у 2014–2016 рр.			
2014	53.9	Падіння експорту до СНД	Розрив кооперацій з рф; політичні санкції; тимчасова окупація Криму
2015	38.1	Найбільше падіння (–29%) за всю історію	Втрата промислових регіонів Донбасу; девальвація гривні; скорочення промислового виробництва
2016	36.3	Стабілізація на низькому рівні	Перші кроки переорієнтації на ЄС; зменшення залежності від СНД
Відновлення, диверсифікація та інтеграція з ЄС у 2017–2021 рр.			
2017	43.3	Відновлення експорту	Угода про асоціацію з ЄС починає давати ефект; аграрний сектор зростає
2018	47.3	Стійке зростання	Україна нарощує присутність на ринках ЄС; стабілізується металургія
2019	50.0	ЄС – головний партнер	Частка ЄС перевищує 40%; знижується роль росії
2020	49.1	М'який спад	*COVID*-19 вплинув на логістику; агросектор забезпечив стійкість експорту
2021	68.0	Рекорд після 2012 р.	Високі світові ціни на агропродукцію і руду; зростання експорту до Азії та ЄС
Воєнний шок та нова модель експорту у 2022–2024 рр.			
2022	44.1	Різке падіння (–35%)	Повномасштабне вторгнення; блокада Чорного моря; руйнування металургії; обмежені логістичні маршрути
2023	37.6	Найнижчий рівень за 20 років	Тривала блокада портів; нестабільність зернового коридору; енергетичні атаки з боку рф
2024	41.7	Часткове відновлення	Активізація Дунайського маршруту; розширення "митного безвізу" з ЄС; стабілізація агроекспорту

Джерело: розроблено автором з використанням даних Державної служби статистики України (2024).

Переорієнтація на ринки ЄС є найвагомішою зміною десятиліття: у 2010 р. ЄС займав 24% експорту, а у 2023–2024 рр. – понад 60–66%. Війна 2022 р. стала найпотужнішим шоком, порівняно з яким навіть криза 2014–2016 рр. виглядає менш масштабною. Логістичні фактори стали вирішальними: зміна маршрутів, використання дунайських портів, сухопутні коридори, оптимізація прикордонних переходів. Структура експорту змістилася від металів до аграрної продукції. Попри глибоку кризу, український експорт продемонстрував адаптивність, підтвердивши потенціал швидкого відновлення після завершення війни. Зазначені трансформації безпосередньо вплинули на рівень географічної концентрації експорту, що розглядається далі.

3. Географічна концентрація експорту України та її зміни під впливом війни

Для поглибленого розуміння структурних трансформацій у зовнішній торгівлі України здійснено графічний аналіз ключових трендів за основними регіонами – Європейський Союз, Азія, Африка, Америка, Австралія та Океанія – упродовж 2010–2024 рр. (*рис. 1*). Візуалізація дозволяє чітко простежити як довгострокові тенденції, так і різкі зміни, спричинені воєнними та економічними шоками.

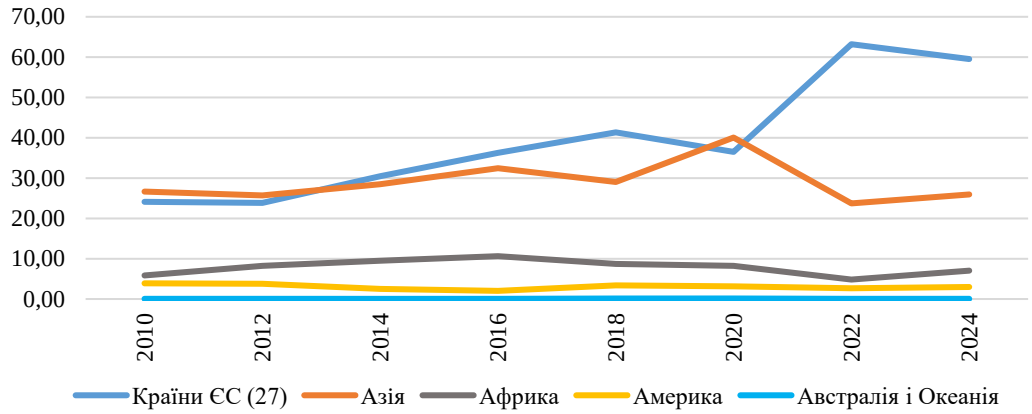

Рис. 1. Географічна структура експорту товарів з України, 2010–2024 рр., %

Джерело: розрахунки автора за даними Державної служби статистики України (2024).

На основі даних *рис. 1* варто відзначити, що ЄС стабільно залишається провідним напрямом експорту України протягом усього періоду. У 2010–2014 рр. частка ЄС коливалася в межах 24–30%, без різких стрибків. Після 2014 р. (початок війни, втрата частини промислового потенціалу Донбасу) частка ЄС помірно зростала, досягнувши піку у 2018 р. (понад 41%). Після 2021 р. спостерігається різке зростання – до 63%, що обумовлено переорієнтацією експорту в умовах російського вторгнення у 2022 р. Через блокаду портів та зміни логістики ЄС фактично став майже єдиною точкою доступу українських товарів на зовнішні ринки. У 2023–2024 рр. частка ЄС дещо зменшується – до 59.5%, але залишається домінуючою. Таким чином, ЄС у 2022–2024 рр. фактично виступає "воротами" українського експорту, що

демонструє критичну залежність від європейської інфраструктури та ринків (*United Nations*, 2026; *World Bank*, 2024; *OECD*, 2025).

Азійський ринок упродовж 2010–2021 рр. зберігає високу і стабільну частку в структурі українського експорту**.** У 2010–2015 рр. спостерігається помірне зростання, у 2015–2018 рр. зафіксовано його пік. У 2022 р. частка у географічній структурі експорту товарів з України знижується, що співпадає з руйнуванням логістики та обмеженням морських перевезень, проте у 2023–2024 рр. відбувається часткове відновлення поставок. Тож Азія залишається стратегічним ринком для України, хоча її частка сильно залежна від морської інфраструктури, яка була частково заблокована у 2022–2023 рр. (*Center for Economic Strategy*, 2023).

Частка українського експорту до Африки у 2010–2017 рр. зростає майже вдвічі, його пік спостерігається у 2016–2017 рр., оскільки експорт активно розвивався в напрямі аграрних ринків Африки. Після 2018 р. виявляється поступове зниження, особливо в 2022 р. У 2024 р. його частка знову зростає. Таким чином, Африка визначається як чутливий ринок, який реагує на логістичні та безпекові виклики; найбільше падіння пов’язане з періодом блокади портів.

Частка експорту в країни Америки за досліджувані роки завжди нижча 4%. Пік фіксується у 2018 р. У 2021–2024 рр.показники стабілізуються на рівні 2.7–3%. Відтак, ринок Америки не є ключовим напрямком для українського експорту; логістична віддаленість та товарна структура експорту обмежують зростання (*Center for Economic Strategy*, 2023).

Частка Австралії та Океанії близька до нуля в усіх досліджуваних роках. Жодної структурної ролі у загальному експорті України цей регіон не відіграє (Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України, 2022).

Отже, аналіз географічної структури експорту України ілюструє її глибоку трансформацію, особливо після 2022 р. ЄС став основним і стратегічно критичним ринком, тоді як експорт до Азії та Африки найбільше постраждав через логістичні обмеження. У довгостроковій перспективі відновлення балансу між ЄС та Азією може свідчити про поступове повернення України до багатовекторності торговельних зв’язків.

Таблиця 3

Herfindahl-Hirschman Index (*HHI*) для експорту товарів з України у 2010–2024 рр.

Рівень концентрації	Рік	*HHI*
Низька концентрація (*HHI* 0.13–0.14)	2010	0.134
	2011	0.136
	2012	0.131
	2013	0.142
Перехід до середньої концентрації (*HHI* 0.18–0.26)	2014	0.183
	2015	0.226
	2016	0.248
	2017	0.255
	2018	0.264

Закінчення таблиці 2

Рівень концентрації	Рік	*HHI*
Стабільно середня концентрація (*HHI* 0.28–0.30)	2019	0.283
	2020	0.301
	2021	0.296
Різке зростання концентрації, високий рівень (*HHI* 0.46–0.48)	2022	*0.459*
	2023	*0.481*
	2024	0.427

Джерело: розрахунки автора за даними Державної служби статистики України (2024).

Аналіз даних *табл. 3* свідчить про чітку довгострокову тенденцію зростання географічної концентрації експорту України, що вказує на поступове звуження ринкової диверсифікації.

У 2010–2013 рр. спостерігається низька концентрація експорту товарів з України. До 2013 р. український експорт був відносно рівномірно розподілений між основними ринками – ЄС, Азією та частково країнами СНД (які у цьому *HHI* не враховувалися, але впливали на загальну картину). Значення індексу перебувало у зоні низької концентрації, що вказувало на достатню диверсифікацію торговельних напрямів (*World Trade Organization*, 2023; *Bruegel Institute*, 2024).

Упродовж 2014–2018 рр. спостерігається перехід до середньої концентрації експорту товарів з України. З початком війни та падінням експорту до СНД структура зміщується в бік ЄС та Азії, що призводить до поступового зростання HHI. Розрив виробничих ланцюгів з рф і переорієнтація на західні ринки підвищили залежність від декількох ключових регіонів, зменшивши географічну збалансованість.

У 2019–2021 рр. фіксується стабільно середня концентрація експорту товарів з України. Період відносної макрофінансової стабільності, але експорт стає більш сфокусованим на ЄС та Азії. Зростання аграрного експорту до ЄС зміцнює залежність від одного домінантного ринку.

У 2022–2023 рр. концентрація експорту товарів з України різко зростає. Повномасштабне вторгнення рф спричинило блокаду морських портів, руйнування логістичних маршрутів, падіння експорту до Азії та Африки, різке збільшення частки ЄС (до 63–66% експорту). Це призвело до рекордного підвищення *HHI* – майже до 0.50, що відповідає високому рівню ринкової концентрації**.**

У 2024 р. концентація експорту товарів з України дещо знижується, але показник залишається високим. Часткове відновлення експорту до Азії та Африки через Дунайські порти та альтернативні маршрути спричинило помірне зменшення концентрації, однак залежність від ЄС все ще перевищує докризові значення.

1. Ідентифікація факторів впливу війни на експорт товарів з України

Проведений аналіз дозволяє системно оцінити багатовимірний вплив повномасштабної війни на функціонування експортного сектору України та виявити ключові групи чинників, що визначають трансформацію зовнішньоторговельних потоків у 2022–2025 рр. Узагальнені

результати, наведені на *рис. 2*, демонструють, що зміни мають комплексний характер, охоплюючи інституційний, логістичний, виробничо-технологічний, фінансовий, геоекономічний, регуляторний, соціально-трудовий та безпековий виміри.

Інституційні	**Логістичні**
"Митний безвіз" з ЄС	Розширення пропускної здатності портів на Дунаї (Рені, Ізмаїл, Кілія)
Спрощення доступу українських товарів до ЄС	Зростання ролі румунського порту Констанца
Лібералізація автоперевезень	Зміна маршрутів залізничної логістики через Польщу, Словаччину, Угорщину
Зміна сертифікаційних правил і технічного регулювання	Впровадження "Зернового коридору" без участі рф (2023–2024 рр.)
Розширення режимів безмитної торгівлі та преференційних квот	Зростання витрат на сухопутні перевезення та оформлення
Енергетичні та інфраструктурні	**Фінансово-валютні**
Руйнування великих металургійних комбінатів (Азовсталь, ММК ім. Ілліча)	Волатильність гривні й вплив валютних інтервенцій НБУ
Вплив атак на енергосистему на промислове виробництво	Зростання собівартості виробництва через інфляційні шоки
Перебої в електропостачанні та зростання енерговитрат підприємств	Дефіцит обігового капіталу та здорожчання кредитування
Пошкодження транспортної та складської інфраструктури	Державні програми компенсацій, кредитів 5–7–9%, підтримка релокації бізнесу
Інституційно-безпекові	**Соціально-трудові**
Військові ризики для торговельних маршрутів	Міграція робочої сили та демографічні втрати
Блокада й обмеження морських портів	Дефіцит кваліфікованих кадрів у промислових секторах
Зростання вартості страхування вантажів, суден і транспортних операцій	Мобілізаційні процеси та зниження доступності персоналу
Проблеми з пропускною здатністю на кордонах з ЄС (протести перевізників, зупинки пунктів пропуску)	Соціальна адаптація підприємств, що релокували виробничі потужності
Територіальні втрати виробничих потужностей	
Екологічні та кліматичні	**Правові та регуляторні**
Деградація земель та забруднення територій унаслідок воєнних дій	Гармонізація українського законодавства з правом ЄС
Зростання витрат на екологічну сертифікацію продукції для ринків ЄС	Зміна умов доступу до ринку ЄС у рамках передвступної інтеграції
Підвищення вимог до екологічних стандартів у міжнародній торгівлі (*CBAM*)	Нові вимоги до прозорості ланцюгів постачання (*Due Diligence*)
Маркетингово-комунікаційні	**Виробничо-структурні**
Зміна позиціонування української продукції на світових ринках	Зміна структури економіки в бік аграрного та харчового секторів
Підвищення значення бренду "*Made in Ukraine*" у країнах ЄС	Зниження частки металургії та машинобудування в експорті
Розвиток торговельних представництв та участь у міжнародних виставках	Розвиток малого та середнього бізнесу як драйвера експорту в умовах війни

Рис. 2. Фактори впливу війни на експорт товарів з України

Джерело: розроблено автором.

Інституційні фактори стали фундаментальним драйвером переорієнтації українського експорту на ринки Європейського Союзу.

Запровадження режиму "митного безвізу", лібералізація автомобільних перевезень, гармонізація технічних регламентів та спрощення доступу продукції до внутрішнього ринку ЄС суттєво прискорили інтеграцію України в європейські ланцюги постачання. Ці заходи не лише компенсували втрату доступу до традиційних азійських та пострадянських ринків, але й створили інституційну основу для довгострокової торговельно-економічної інтеграції.

Логістичні фактори визначили критичні обмеження та одночасно стали стимулом для структурних змін в експорті. Блокада великих морських портів Чорного моря зумовила переорієнтацію торговельних потоків на дунайські порти (Рені, Ізмаїл, Кілія), активізацію співпраці з портом Констанца та збільшення обсягів залізничних перевезень через країни Центральної Європи. Водночас створення альтернативного "зернового коридору" у 2023–2024 рр. без участі рф відкрило нові маршрути вивезення агропродукції, хоча вони залишаються дорожчими й менш прогнозованими порівняно з довоєнним морським сполученням.

Вагомими є *енергетичні та інфраструктурні фактори*, які зумовили суттєве падіння експортного потенціалу окремих секторів. Масштабні руйнування металургійних підприємств на сході України (зокрема "Азовсталі" та ММК ім. Ілліча) та регулярні атаки на енергосистему спричинили зниження виробництва та підвищення собівартості продукції. Це безпосередньо вплинуло на структуру експорту, збільшивши частку аграрної продукції та зменшивши частку металургійного сегменту й виробів з високою доданою вартістю.

Фінансово-валютні фактори, серед яких визначальними стали коливання обмінного курсу, інфляційні шоки, підвищення вартості кредитних ресурсів та обмеженість обігових коштів підприємств, також суттєво вплинули на економіку і торгівлю. Водночас державні інструменти підтримки бізнесу (зокрема програма "5–7–9%") частково пом'якшили ці ризики, сприяючи збереженню експортної активності малого та середнього бізнесу.

Важливим є блок *інституційно-безпекових факторів*, що охоплює прямий вплив воєнних ризиків на логістичні ланцюги, підвищення вартості страхування вантажів і зниження прогнозованості торговельних операцій. Перекриття портів, періодичні блокади на кордоні з ЄС та ризики для транспортної інфраструктури суттєво обмежують фізичну можливість нарощування експорту.

Соціально-трудові, екологічні та кліматичні, маркетингові та виробничо-структурні фактори поглиблюють розуміння того, що війна трансформує не лише обсяги, а й саму логіку функціонування експортно орієнтованих секторів. Зокрема, релокація підприємств стимулює модернізацію виробничих ліній; еміграція населення та мобілізація змінюють доступність робочої сили; екологічні стандарти ЄС ускладнюють вихід продукції на європейський ринок; а посилення ролі бренду "*Made in Ukraine*" формує нову маркетингову стратегію просування товарів.

Отже, структура факторів демонструє, що війна створила синергетичний вплив різних груп чинників, які одночасно обмежують

експортні можливості та відкривають нові траєкторії інтеграції України у світові ринки. У сукупності ці фактори формують нову конфігурацію зовнішньоторговельної політики України, визначаючи її стратегічну адаптацію в умовах високої турбулентності та підвищених ризиків.

Отримані результати свідчать про глибоку трансформацію географічної та товарної структури експорту України в умовах війни, однак їх інтерпретація потребує ширшого контекстуального осмислення. Зафіксовані зміни не слід розглядати суто як втрату експортного потенціалу чи спрощення структури зовнішньої торгівлі – радше йдеться про зміну форм, каналів та просторової організації участі України у глобальних ринках.

Зменшення частки металургійної продукції в товарному експорті, яке, на перший погляд, може трактуватися як втрата позицій України на світовому ринку сталі, має більш складну природу. Руйнування виробничих потужностей у Маріуполі та блокада Азовського моря справді призвели до різкого скорочення фізичного експорту металів. Водночас ці процеси супроводжуються посиленням інвестиційної активності українських металургійних компаній за кордоном, зокрема через придбання активів, участь у спільних підприємствах та інтеграцію у виробничі ланцюги у країнах ЄС і Близького Сходу. Таким чином, частина експортного потенціалу металургійного бізнесу трансформується з товарної у інвестиційну та корпоративну присутність, що ускладнює пряме трактування скорочення експорту як остаточної втрати конкурентних позицій.

Подібна логіка простежується і в аграрному секторі, який став ключовим драйвером експортної адаптації у 2022–2024 рр. Зростання частки аграрної продукції в експорті відображає її відносну мобільність, швидкість переналаштування логістики та меншу капіталомісткість порівняно з промисловими галузями. Проте така спеціалізація несе суттєві структурні ризики. Висока концентрація аграрного експорту на ринку ЄС загострює конкуренцію з європейськими виробниками, що вже проявляється у вигляді торговельних конфліктів, тимчасових обмежень та посилення регуляторних бар'єрів. У цьому контексті зростання географічної концентрації експорту, зафіксоване індексом *Herfindahl–Hirschman,* є не лише індикатором адаптації, а й сигналом підвищеної вразливості до політичних та регуляторних рішень ключового торговельного партнера.

Виявлена концентрація експорту на європейському напрямі також відображає глибшу суперечність між стратегічним запитом на секторальну та технологічну модернізацію експорту і жорсткими геопросторовими обмеженнями війни. З одного боку, інтеграція з ЄС стимулює підвищення стандартів якості, екологічності та простежуваності виробництва, що є передумовою переходу до експорту з вищою доданою вартістю. З іншого боку, логістична залежність від сухопутних коридорів, висока вартість перевезень і обмежена пропускна здатність інфраструктури стримують розвиток саме тих секторів, які потребують складних виробничих і транспортних ланцюгів.

Результати аналізу підтверджують, що структурні зміни експорту України формуються під дією взаємопов'язаних чинників, які часто мають

суперечливий вплив. Інституційна підтримка ЄС та торговельна лібералізація компенсують частину втрат, проте одночасно підсилюють залежність від зовнішніх правил і ринкової кон'юнктури. Логістичні інновації (Дунайський коридор, альтернативні маршрути) розширюють можливості експорту, але не здатні повністю замінити довоєнну морську модель. Виробничо-структурні зміни сприяють розвитку малого й середнього бізнесу, однак не компенсують втрату великих промислових експортерів у короткостроковій перспективі.

Таким чином, кількісні зміни, зафіксовані у 2022–2024 рр., слід розглядати не як завершену модель нової експортної спеціалізації, а як проміжний результат адаптації до екзогенного воєнного шоку. Подальша еволюція структури експорту України залежатиме від тривалості війни, відновлення морської логістики, темпів промислової реконструкції та здатності державної політики поєднати вимоги євроінтеграції з потребою збереження багатовекторності зовнішньої торгівлі. Саме у цій площині результати дослідження відкривають простір для подальших наукових дискусій і формування стратегічних рішень, що узагальнюються у висновках статті.

Висновки

Комплексний аналіз динаміки та структури експорту України у 2010–2024 рр. засвідчує проходження країною кількох послідовних етапів структурних трансформацій: від сировинно орієнтованої моделі з домінуванням ринків СНД до європейсько орієнтованої системи, а з 2022 р. – до адаптивної експортної моделі, сформованої в умовах повномасштабної війни. Воєнний шок став каталізатором не лише різкого скорочення обсягів експорту, а й глибоких змін у його географічній, товарній та логістичній конфігурації.

Географічна переорієнтація експорту на ринки Європейського Союзу є найбільш масштабною структурною зміною за весь період незалежності України: частка ЄС зросла з 24% у 2010 р. до понад 60–66% у 2022–2024 рр. Така концентрація стала вимушеною реакцією на блокаду чорноморських портів та обмеження морської логістики, перетворивши ЄС на ключовий геопросторовий "вузол доступу" українського експорту до глобальних ринків. Водночас скорочення експорту до Азії та Африки продемонструвало критичну залежність багатовекторної торговельної моделі України від безперебійного функціонування морської інфраструктури.

Розрахунки індексу *Herfindahl–Hirschman* підтверджують різке зростання географічної концентрації експорту у 2022–2023 рр. до високого рівня (*HHI* ≈ 0.46–0.48), що свідчить про звуження ринкової диверсифікації та формування нових системних ризиків. Хоча у 2024 р. зафіксовано часткове зниження концентрації, її рівень залишається суттєво вищим за довоєнні значення, що обмежує стійкість експортної системи до майбутніх зовнішніх шоків.

Ідентифікація факторів впливу війни на експорт товарів з України показала, що сучасна модель українського експорту формується під

одночасним впливом інституційних, логістичних, виробничо-структурних, енергетичних, фінансових і безпекових чинників. З одного боку, інституційна підтримка ЄС, лібералізація торгівлі та цифровізація митних процедур створили умови для швидкої адаптації. З іншого боку, геопросторові обмеження війни, руйнування промислових потужностей і висока вартість альтернативної логістики стримують структурну модернізацію експорту та посилюють його аграрно-сировинну орієнтацію.

Український експорт знаходиться у фазі глибокої структурної перебудови, ключовою ознакою якої є напружена суперечність між стратегічним запитом на технологічну та секторальну модернізацію і вимушеною адаптацією до жорстких геопросторових та безпекових обмежень війни.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в поглибленому моделюванні сценаріїв післявоєнної трансформації експортної структури України, оцінюванні впливу логістичної диверсифікації на зниження географічної концентрації та розробленні інструментів експортної політики, спрямованих на посилення секторальної модернізації та розширення ринків збуту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

Bruegel Institute. (2024). *Paris Report 2: Europe's Economic Security*. (Eds.: Pisani-Ferry, J., Weder di Mauro, B., Zettelmeyer, J.). CEPR Press, Paris & London. https://cepr.org/publications/books-and-reports/paris-report-2-europes-economic-security

Center for Economic Strategy. (2023). *The Impact of the 2022 War on Ukrainian Exports: Analytical Report*. Kyiv: CES. https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/ukrainian-economy-in-war-times-2023-1.pdf

Deloitte. (2024). *Restructuring the supply base: Prioritizing a resilient, yet efficient supply chain*. https://www.deloitte.com/us/en/insights/industry/manufacturing-industrial-products/global-supply-chain-resilience-amid-disruptions.html

European Commission. (2023). *EU–Ukraine Trade Relations: Annual Actavity Report 2023*. Brussels: European Commission. https://commission.europa.eu/document/download/d745abed-3ca7-408d-9821-b7ac2e85b096_en?filename=TRADE_AAR_2023_final.pdf

Gnangnon, S. K. (2020). International trade cooperation and exogenous economic shocks in developing countries. *The International Trade Journal*, *35*(2), 133–158. https://doi.org/10.1177/0976747920945188

OECD. (2025). *OECD economic surveys: Ukraine 2025*. Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_940cee85-en.html

PricewaterhouseCoopers. (2024). *Reinventing supply chains 2030*. https://www.pwc.com/gx/en/services/consulting/digital-operations/reinventing-supply-chains-2030.html

Statista. (2024). *Ukraine: Trade revenue by country*. https://www.statista.com/statistics/1297572/ukraine-trade-revenue-by-country/

United Nations. (2026). *UN Comtrade database: International trade statistics*. https://comtrade.un.org/

World Bank. (2024). *Ukraine trade, logistics, and connectivity under wartime conditions*. World Bank Group. https://documents1.worldbank.org/curated/en/099061124011599512/txt/P180318180f46106919c5a133c75be0e5a7.txt

Бойчик, В. Є. (2023). Вплив ринкової інфраструктури на підприємницьку діяльність в Україні в умовах війни. *Журнал стратегічних економічних досліджень*, *5*(16), 9–16. https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.5.1

Boichyk, V. Ye. (2023). The impact of market infrastructure on entrepreneurial activity in Ukraine under wartime conditions. *Journal of Strategic Economic Research*, *5*(16), 9–16. https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.5.1

Галуцьких, О. О., & Кошкарьова, І. В. (2022). Структурні трансформації зовнішньої торгівлі України в умовах глобальної нестабільності. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*, (3), 45–59. https://journals.knute.edu.ua/foreign-trade/article/view/2234/2128	Galutskykh, O. O., & Koshkariova, I. V. (2022). Structural transformations of Ukraine's foreign trade under conditions of global instability. *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, (3), 45–59. https://journals.knute.edu.ua/foreign-trade/article/view/2234/2128
Герасименко, А. М. (2020). Геоекономічні трансформації у XXI ст.: діалектика динаміки та сталості. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*, *4*(132), 5–19. http://visnik.knute.edu.ua/files/2020/04/03.pdf	Herasymenko, A. M. (2020). Geo-economic transformations in the 21st century: Dialectics of dynamics and sustainability. *Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, *4*(132), 5–19. http://visnik.knute.edu.ua/files/2020/04/03.pdf
Державна служба статистики України. (2024). *Зовнішня торгівля України у 2010–2024 рр.: статистичні дані*. Київ: ДССУ. https://www.ukrstat.gov.ua/	State Statistics Service of Ukraine. (2024). *Foreign trade of Ukraine in 2010–2024: Statistical data*. State Statistics Service of Ukraine. https://www.ukrstat.gov.ua/
Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України. (2022). *Розвиток зон впливу міжнародних транспортних коридорів: Аналіз проблем та перспектив (науково-аналітична записка).* https://ird.gov.ua/irdp/e20220401.pdf	Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the National Academy of Sciences of Ukraine. (2022). *Development of the Areas of Influence of International Transport Corridors*: Analysis of Problems and Prospects (Scientific and Analytical Brief). https://ird.gov.ua/irdp/e20220401.pdf
Мазаракі, А. А., & Мельник, Т. М. (2025). Інституційні та логістичні чинники формування сучасної моделі експорту України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*, (1), 3–24. https://journals.knute.edu.ua/foreign-trade/article/view/2234/2128	Mazaraki, A. A., & Melnyk, T. M. (2025). Institutional and logistical factors in the formation of the modern export model of Ukraine. *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, (1), 3–24. https://journals.knute.edu.ua/foreign-trade/article/view/2234/2128
Міністерство економіки України. (2023). *Інфографіка щодо загальних підсумків експорту товарів і послуг України у 2022 році*. Київ: Мінекономіки. https://me.gov.ua/view/76108863-4141-4040-80db-96ac042d1ba1	Ministry of Economy of Ukraine. (2023). Infographic on the overall results of Ukraine's exports of goods and services in 2022. Kyiv: Ministry of Economy of Ukraine. https://me.gov.ua/view/76108863-4141-4040-80db-96ac042d1ba1
Світова організація торгівлі. (2023). Огляд торговельної політики: Україна, 2023. Женева: Світова організація торгівлі. https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s441_e.pdf	World Trade Organization. (2023). *Trade Policy Review: Ukraine 2023*. Geneva: World Trade Organization. https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s441_e.pdf

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор афілійоваийі з установою, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автор не отримував прямого фінансування для цього дослідження.

Макарова, Т. (2026). Структурні трансформації експорту України. *Scientia fructuosa, 5*(169), 42–58. http://doi.org/10.31617/1.2026(169)03

Надійшла до редакції 15.12.2025.
Доопрацьовано 05.05.2026.
Прийнята до друку 09.09.2026.
Публікація онлайн 21.10.2026.